

ГРОШІ, ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ

УДК 339.727.2:336.71 (477)

СПЕЦИФІКА РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Н. Я. Юрків, доктор економічних наук.

І. М. Месечко.

Національний інститут стратегічних досліджень, м. Київ

© Юрків Н.Я., 2018.

© Месечко І.М., 2018.

Стаття отримана редакцією 06.03.2018 р.

Вступ. Банки з іноземним капіталом починають здійснювати вирішальний вплив на пріоритети економічного розвитку України та контролювати найбільш прибуткові галузі банківського бізнесу. Несистемність регуляторної політики й відсутність стратегічного підходу з питання розвитку банківської системи створює загрози для фінансової безпеки держави. Інтереси економіки України вимагають збереження національного суверенітету в банківському секторі при досягненні необхідного рівня інтеграції до глобальної фінансової системи. Національним органам банківського нагляду необхідно визначити принципи та механізми регулювання діяльності банків з іноземним капіталом на внутрішньому ринку.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Проблематика допуску іноземного капіталу в банківську систему приймаючої країни висвітлена в роботах Дж. Бейлі, Е. Джаффе, М. Ергауста, Й. Кордеса, Л. Мауера, С. Парді, Р. Петерсона, П. Роуза, М. Талберга, П. Тернера й інших. Вивченню питання участі іноземного капіталу у вітчизняній фінансовій системі приділяють увагу багато українських економістів і практиків. Вагомий внесок у розв'язання цього питання зробили О. Васильчишин [13], У. Владичин [3], О. Діденко [6], О. Диба, І. Івасів, Р. Корнилюк [7], В. Костогриз [4], В. Кулішов [1], С., Я. Мусій [2], Я. Оглобля [5], В. Онищенко, Манжос [12], Л. Примостка [15] та інші.

Визнаючи безумовну значимість проведених досліджень, зазначимо, що все ще залишається потреба у вивченні особливостей регулювання процесу залучення іноземного капіталу у банківську систему України, що буде сприяти збалансованому економічному розвитку держави.

Мета дослідження – визначення специфіки регулювання процесів залучення іноземного капіталу у банківську систему України; аналіз країн-інвесторів та оцінювання їх частки в банківських активах; виявлення зовнішнього впливу й ролі держави у розвитку національного банківського сектора в контексті залучення іноземного капіталу.

Основний матеріал і результати. Сталий економічний розвиток є неможливим без ефективної участі у світових процесах руху капіталу, а саме без активного використання переваг від залучення ПЗІ. У світовому просторі не залишилося країн, які не були б залучені в міжнародне інвестиційне співробітництво [1, с. 59]. Іноземні банки можуть агресивно зростати за рахунок злиття та поглинання, отже, вони мають і мотивацію, і можливості значного збільшення ризику для фінансової безпеки приймаючої країни. Регуляторна політика стосовно банківської системи повинна використовувати більш потужну пруденційну складову [2, с. 295]. Національні економіки є беззахисними перед масштабними процесами інтеграції іноземного банківського капіталу.

Діяльність іноземних банків на українському ринку фінансових послуг потребує законодавчої регламентації та визначення форм, методів й інструментів регулювання. Державне регулювання іноземного банківництва є сукупністю цілеспрямованих заходів впливу держави на процеси руху

іноземного банківського капіталу та діяльність суб'єктів іноземного банківництва, які реалізуються через систему регулювальних органів, забезпечують розвиток та оптимальні умови для діяльності установ іноземних банків і функціонування банківської системи країни, спрямовані на досягнення цілей економічної та соціальної політики держави [3, с. 10, 31]. Режим допуску й умови діяльності банків з іноземним капіталом на ринку фінансових послуг приймаючої країни визначаються характером і цілями політики, яку здійснює влада. Саме регулятор оцінює переваги від процесу залучення іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему.

З метою розроблення ефективного механізму регулювання діяльності банків з іноземним капіталом необхідно проаналізувати головні мотиви їх входження на український ринок банківських послуг: прагнення до захоплення нових ринків і отримання надприбутків; порівняно слабкий нагляд, ліберальне ліцензування, використання сприятливішого регуляторного середовища через упровадження неповного спектра міжнародних стандартів банківського регулювання; жорстка конкуренція в країні базування іноземної банківської групи [4, с. 91]. Під регулюванням діяльності фінансово-кредитних установ, які перебувають під контролем іноземного інвестора, на ринку банківських послуг приймаючої країни розуміють зменшення надмірного впливу іноземного капіталу на банківський сектор і національну економіку в цілому та запобігання проникненню іноземних банківських груп з нестійким фінансовим положенням чи сумнівною репутацією.

Передумови щодо посилення регулюючого впливу й координації у питанні залучення іноземного капіталу в національну банківську систему в сучасних умовах:

- суттєві диспропорції розвитку світової економіки;
- неконтрольований характер та непрогнозованість вектора розвитку іноземних банків;
- неготовність світової економіки протистояти масовим потрясінням;
- стрімкі зміни світового фінансового простору за рахунок диверсифікації фінансових послуг і впровадження ризикових банківських продуктів;
- посилення залежності національних банківських систем від зовнішніх шоків під впливом лібералізації руху капіталу;
- «фінансіалізація» всіх галузей економіки;
- діяльність національних регуляторів фінансових ринків в умовах асиметричної інформації [5, с. 65, 69].

Регулювання розвитку банківської системи під впливом експансії іноземних банків повинно мати зважений характер. Діденко О.М. акцентує увагу на тому, що зростання інтенсивності регулювання банківської діяльності викликає скорочення рентабельності банківської системи, а наявність кризових умов лише підсилює негативний ефект. Без регулюючого впливу, з одного боку, банківська система набирає ознак хаотичності та непрогнозованості, що може спровокувати крах фінансової системи країни, а з іншого – надмірна регульованість роботи банківських установ призводить до зменшення результативності їх діяльності [6, с. 219 – 220]. У світовій практиці виділяють три стратегічні підходи держави до регулювання іноземного банківництва в національній системі приймаючої країни: ліберальний, протекціоністський та змішаний (рис.1).

ліберальний	протекціоністський	змішаний
<p><i>• підґрунтя</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • зниження переваг ефективно ринкової економіки за рахунок обмежуючих заходів та урядових інтервенцій; • виникнення кризових явищ через втручання в економіку, яка здатна до саморегуляції. <p><i>• специфіка</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • відкритість банківської системи для припливу ПЗІ та усунення обмежень. 	<p><i>• підґрунтя</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • уразливість національної економіки приймаючої країни до негативних наслідків фінансової глобалізації. <p><i>• специфіка</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • жорстке регулювання діяльності нерезидентів; • обмеження транскордонних рухів іноземного капіталу. 	<p><i>• підґрунтя</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • балансування між полюсами протекціонізму та лібералізму з метою мінімізації загроз і максимізації переваг від транскордонних процесів. <p><i>• специфіка</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • створення системи регулювання та нагляду за іноземним капіталом на рівні з вітчизняними фінансово-кредитними установами з посиленням функції моніторингу ризиків.

Рис. 1. Стратегічні підходи держави до регулювання діяльності іноземних банків (складено авторами на основі даних роботи [7, с. 143 – 144])

У сучасних умовах оптимальним є змішаний підхід до регулювання діяльності банків з іноземним капіталом у фінансовому просторі України, який передбачає поетапне посилення внутрішнього ринку і зважені ризики відкритості слабкої вітчизняної банківської системи.

У регулюванні діяльності банків з іноземним капіталом необхідно приділяти увагу ідентифікації власників банків та країн походження капіталу.

На 01.01.2018 в банківській системі України були наявні 19 країн-інвесторів.

На 01.01.2013 найбільшими інвесторами на вітчизняному ринку банківських послуг були Австрія (24,5%), Російська Федерація (23,5%) та Кіпр (22,84%). *Найбільше скорочення частки участі в банківських активах за період з 2013 до 2018 рр. було в Австрії на -15,5%, Кіпрі на -5,8% та Нідерландах майже на -2%*. Слід більш детально розглянути зміни на українському банківському ринку щодо банків з іноземним капіталом.

За аналізований період відбулося зменшення частки австрійських інвесторів з 24,5 до 9%, тобто у 2,7 разу. Якщо на 01.01.2013 австрійські активи були в шести банківських установах («Райффайзен банк Аваль» – 96,41%; «Укрсоцбанк» – 98,35%; «Надра» – 89,97%; «Ерсте банк» – 100%; «Фольксбанк» («Віес Банк») – 99,92%, «Індустріал банк» – 11,07%), то на 01.01.2018 у вітчизняній банківській системі залишився тільки один банк з австрійським капіталом – «Райффайзен банк Аваль» (68,28%). У 2013 р. австрійський «Ерсте» вийшов з українського фінансового ринку. У 2015 р. банк «Надра» був визнаний неплатоспроможним. У 2016 р. була підписана угода між двома європейськими ТНБ щодо передачі 99,9% акцій «Укрсоцбанку» від UniCredit Group до АВНН в обмін на міноритарну частку власності в АВНН в розмірі 9,9%, отже банк має інвесторів з Люксембургу.

У 2013 р. в 14 українських банках були кіпрські інвестори, хоча на 01.01.2018 їх залишилося 8 на вітчизняному фінансовому ринку. У 2012 р. «Приватбанк» став банком з іноземним капіталом, оскільки 25% у статутному капіталі фінансово-кредитної установи належало Кіпру [8]. У зв'язку із цим на 01.01.2013 частка Кіпру в іноземних активах була на рівні 22,84%. Скорочення частки активів, які контролюються кіпрськими інвесторами, на 8% на 01.01.2017 до 14,2% обумовлено націоналізацією «Приватбанку» 2016 року. Частка кіпрських інвесторів у «Кредитпромбанку» була 76,5%, проте вже в 2013 р. відбулося об'єднання «Кредитпромбанку» з «Дельта Банком». У 2014 р. АВН Ukraine Limited (Кіпр) купили у Bank of Cyprus 99,77% «Банку Кіпру» та перейменували цю фінансово-кредитну установу в «Неос Банк», а вже 2016 року контрольний пакет акцій «Неос Банку» був придбаний групою українських акціонерів і перейменованій в «Альтбанк». У 2015 р. НБУ було прийнято рішення щодо ліквідації таких банків з кіпрським капіталом, як «Профінбанк» (98,8%), «Віейбі банк» (86,78%); «Енергобанк» (99,7%); «Експобанк» (34,2%). Кіпрські інвестори 2015 року вийшли зі складу акціонерів «Діві» банку. У 2016 р. банк «Ренесанс капітал», який був банком зі 100% іноземним капіталом, об'єднаний з банком «ПУМБ». НБУ визнав неплатоспроможними 2016 року «Фідобанк» (на 01.01.2013 частка кіпрських інвесторів становила 99,9%, а на 01.01.2016 – 24%), а 2017 року – «Платинум банк» (100%).

У 2014 р. Westal Holdings (Кіпр) було видано дозвіл на купівлю контрольного пакета акцій банку «Авангард». Кіпрська Agro Holdings (Ukraine) Limited 2015 року купила 100% акцій «Астра Банку», що стало першим на вітчизняному банківському ринку випадком купівлі неплатоспроможного банку і приведення його нормативів капіталу та ліквідності у відповідність до законодавства, а з 2016 р. цей банк працює на українському ринку під брендом «Агропросперіс Банк». У зв'язку зі зміною структури акціонерного капіталу «ТАСкомбанк» у 2015 р. частка статутного капіталу банку в розмірі 99,7% перейшла до компанії «Алкемі ЛІМІТЕД» (Кіпр), що обумовлено прагненням групи «ТАС» підвищити рівень прозорості роботи і сприятиме виходу на міжнародні ринки капіталу. У 2016 р. група «ТАС» купила у Eurobank (Нідерланди) 99,987% акцій банку «Універсалбанк», а 2017 року придбала 99,9% акцій банку «Віес Банк» у міжнародної групи Sberbank Europe AG (Австрія). Обидві угоди були проведені через кіпрську компанію Bailican Limited. Слід відзначити, що Сбербанк Росії володів 99,923% акцій «Віес Банк» через Sberbank Europe AG (Австрія), але хотів закрити бізнес у ряді країн Європи. Отже, до фінансового сектора групи «ТАС» входить «ТАСкомбанк», «Універсал банк» та «Віес Банк», що сприятиме суттєвому зміцненню позицій групи на банківському ринку України.

Скорочення частки Нідерландів майже на -2% пов'язано зі зміною структури власників в «Універсалбанк».

Найзначніше збільшення частки участі в банківських активах за аналізований період було в Люксембурзі – 9,73%, Великій Британії – 6,78% та Франції – 3,74%.

Збільшення частки Великої Британії з 1,1 до 7,9% обумовлено придбанням 2016 року найбільшим міжнародним фінансовим інвестором в Україні – ЄБРР – 30% акцій українського дочірнього банку Raiffeisen Bank International AG – «Райффайзен Банк Аваль» (зниження частки ключового інвестора з 96 до 67%) і купівлею 25% акцій «УкрСиббанку» у французького BNP Paribas (зменшення частки ключового інвестора до 59,99%, збільшення частки ЄБРР до 40%). Також 2016 року міжнародним інвестором, який базується в Лондоні, було куплено 100% акцій банку «КІБ» з метою фокусування своєї діяльності на обслуговуванні підприємств малого та середнього бізнесу.

Збільшення частки французьких інвесторів на українському банківському ринку пов'язано зі зміцненням позицій «УкрСиббанку» й «Креді Агріколь Банку» за рахунок збільшення загальних активів цих банків у 2 та 2,5 рази відповідно за період з 2013 до 2018 року та купівлею 2016 року громадянином Франції 100% КБ «Центр».

Інвестори з Російської Федерації, Угорщини, США, Німеччини, Польщі, Італії мають стабільні позиції на українському ринку банківських послуг (рис. 2).

Частка активів, які перебувають під контролем Російської Федерації, за аналізований період зменшилася. У 2016 р. було розпочато процедуру ліквідації «Банк Петрокоммерц-Україна». Банк «Траст» було визнано неплатоспроможним 2016 року через те, що значний обсяг кредитів був наданий на територіях зони АТО та не міг обслуговуватися. Російський «Альфа-Банк», який володів 19,9% акцій однойменної української фінансово-кредитної установи, продав свою частку 2014 року АВН Ukraine Ltd, що зареєстрована на Кіпрі, отже, цей інвестор сконцентрував у своїх руках 100% українського «Альфа-Банку».

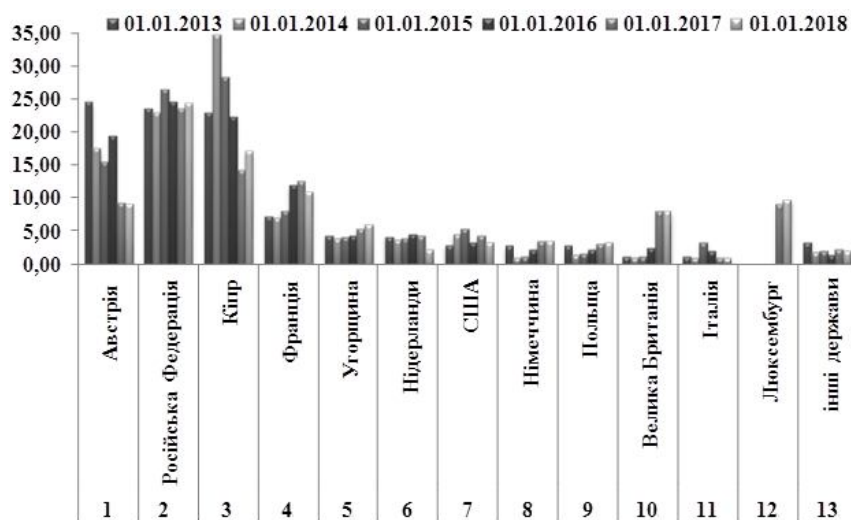

Рис. 2. Іноземна участь у банківських активах, які контролюються нерезидентами України, на 01.01.2013 – 01.01.2018, %

Джерело: розроблено авторами на основі [8 – 11])

На 01.01.2018 лідерами серед країн-інвесторів на вітчизняному ринку банківських послуг були Російська Федерація, Кіпр, Франція.

Таким чином, при оцінюванні позицій іноземних інвесторів на вітчизняному ринку банківських послуг на 01.01.2018, доцільно розподілити 19 країн-інвесторів на чотири кластери за часткою іноземної участі в банківських активах, які контролюються нерезидентами:

– 15 – 25% – ключові країни – Російська Федерація (24,44%) та Кіпр (17,04%);

– 5 – 15% – Франція (10,94%), Люксембург (9,73%), Австрія (9,04%), Велика Британія (7,88%), Угорщина (6%);

– 1 – 5% – Німеччина (3,5%), США (3,29%), Польща (3,25%), Нідерланди (2,1%);

– до 1% – Італія (0,88%), Греція (0,57%), Ізраїль (0,39%), Казахстан (0,33%), Швеція (0,31%), Туреччина (0,27%), Британські Віргінські острови (0,05%), Білорусь (0,02%).

В Україні відсутній системний механізм регулювання діяльності банків з іноземними інвестиціями. Участь іноземного капіталу в національній банківській системі потребує зваженої державної регуляторної політики, яка буде спрямована на мінімізацію ризиків залежного розвитку

фінансової системи [12, с. 17]. Найбільшою загрозою в контексті діяльності банків з іноземним капіталом на вітчизняному ринку банківських послуг є не висока частка іноземного капіталу, а саме умови та середовище діяльності банків, які перебувають під контролем закордонного інвестора, що були встановлені самою приймаючою країною. Штучно створені бар'єри для діяльності банків з іноземним капіталом передбачають вигоду від процесу залучення іноземного капіталу тільки для іноземних банківських груп, тобто в односторонньому порядку. Збільшення позитивного впливу від діяльності банків з іноземним капіталом як на банківську систему, так і на національну економіку в цілому буде можливим при формуванні позитивного ділового клімату, ефективного законодавства та впровадженні дієвої наглядової політики [13, с. 39].

У деяких випадках, незважаючи на те, що країни з побоюванням ставляться до збільшення частки іноземного капіталу на ринку фінансових послуг, проте вони здійснюють досить ліберальне регулювання процесу експансії іноземних банків у своїй країні. Ця ситуація обумовлена тим, що дискримінація іноземного банківського капіталу може завдати шкоди іншим цілям політики цієї держави, а саме: отримання кредитів, вступ до міжнародних організацій чи економічних союзів та ін. У системі регулювання іноземного капіталу необхідно не тільки зважати на зовнішні вимоги, але й упроваджувати правила, які будуть відображати внутрішні інтереси країни, щоб не потрапити в залежність від стратегічних рішень інших країн або міжнародних організацій. В Україні на 01.01.2018 в семи банках з іноземним капіталом опосередковану участь мали уряди інших країн та в чотирьох фінансово-кредитних установах була пряма участь міжнародних організацій (табл.1).

Таблиця 1

Участь у розвитку банківської системи України іноземних країн та міжнародних організацій на 01.01.2018 р. (сформовано авторами на основі даних джерела[9])

з/п	Інвестор	Назва банку	Участь	%
1	2	3	4	5
Опосередкована участь				
1	Російська Федерація	АТ «БМ Банк»	РФ в особі Федерального агентства з управління державним майном	12,1307
			РФ в особі Міністерства фінансів РФ	32,8766
			Державна корпорація «Агентство зі страхування вкладів»	47,2158
2	Російська Федерація	ПАТ «ВТБ Банк»	РФ в особі Федерального агентства з управління державним майном	12,1307
			РФ в особі Міністерства фінансів РФ	32,8766
			Державна корпорація «Агентство зі страхування вкладів»	47,2158
3.	Російська Федерація	ПАТ «Сбербанк»	ПАТ «Сбербанк Росії», який належить на 50% Центральному банку РФ	100
4	Польща	ПАТ «Кредобанк»	Міністерство державної скарбниці Республіки Польща	29,43
5.	Греція	АТ «Піреус Банк МКБ»	Грецький Фонд фінансової стабільності	26
6	Німеччина	АТ «Прокредит Банк»	Федеративна Республіка Німеччина в особі Федерального Уряду	21,0531
7	Німеччина, Велика Британія, США	ПАТ «Мегабанк»	Федеральна Республіка Німеччина в особі Уряду Німеччини	15
Пряма участь				
1	Австрія, Велика Британія	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	ЄБРР	30
2	Франція, Велика Британія	АТ «УкрСиббанк»	ЄБРР	40
3	Німеччина, Велика Британія, США	ПАТ «Мегабанк»	ЄБРР	15
			Міжнародна фінансова корпорація	6,0183
4	Російська Федерація	ПАТ «Промінвестбанк»	РФ через Державну корпорацію «Банк розвитку та зовнішньоекономічної діяльності (Внешнекомбанк)»	99,7726

Необхідність забезпечення надійності та стабільності банківського сектора України потребує особливого підходу до регулювання з боку держави. Зараз відбулося збільшення впливу регулятора на

ринок банківських послуг за рахунок державних банківських установ. На 01.01.2013 частка державних банків (ДБ) від загальних банківських активів була 18,3%, а у власному капіталі – 26,2%. На 01.01.2018 під контролем ДБ (п'ять банків – «Укресімбанк», «Ощадбанк», «Приватбанк», «Укргазбанк», «Розрахунковий центр») перебувало 58,3% активів та 48,5% власного капіталу вітчизняного банківського сектора (рис. 3).

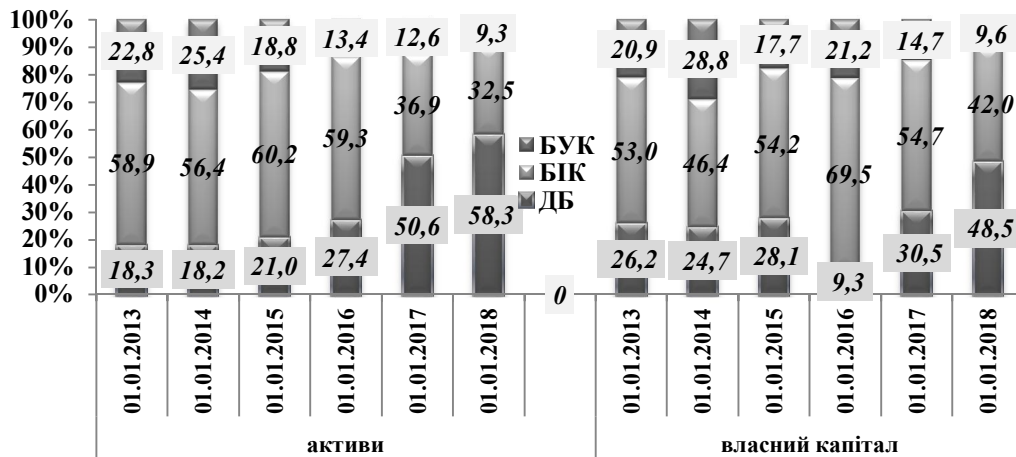

Рис. 3. Структура банківської системи України за активами та власним капіталом на 01.01.2013 – 01.01.2018, % (розраховано авторами на основі даних джерел [10 – 11])

Стрімке зростання частки державного капіталу було необхідним з метою підтримки фінансової стабільності банківського сектора України. Націоналізація «Приватбанку» стала завершальною стадією очищення вітчизняного банківського сектора, що сприяло зростанню ролі держави у фінансовій системі. Отже, перехід «Приватбанку» в державну власність сприяв суттєвій зміні структури вітчизняного банківського сектора [14]. Примостка Л.О. стверджує, що рівень участі держави в українській фінансовій системі повинен забезпечувати фінансову стабільність банківської системи, проте не перетворити її на інструмент реалізації політичних рішень за рахунок бюджетних коштів [15, с. 25].

Частка банків з іноземним капіталом (БІК) в активах була найбільшою на 01.01.2015 та становила 60,2%, а на 01.01.2018 показник був на рівні 32,5%, тобто скоротився на 27,7%; а частка у власному капіталі була найвищою на 01.01.2016 на рівні 69,5%, а вже на 01.01.2018 зменшилася на 27,5% до 42%. Втрата позицій БІК обумовлена виведенням з ринку банківських установ через непрозорість структури власності, неплатоспроможність, перехід «Приватбанку» в державну власність. Проте роль на українському банківському ринку 38 фінансово-кредитних установ з іноземним капіталом є значною.

Банки з українським капіталом (БУК) на 01.01.2013 мали частку в активах на рівні 22,8 та 20,9% – у власному капіталі, на 01.01.2018 їх частка в активах була на рівні 9,3% (скорочення на -13,5%), у власному капіталі – 9,6% (зменшення на 11,3%).

Державні органи повинні використати сукупність методів та інструментів щодо регулювання іноземного капіталу в банківській системі, які будуть направлені на недопущення монополізації діяльності банків з іноземним капіталом на вітчизняному ринку фінансових послуг; на сприяння підвищенню конкурентоспроможності банківської системи; на формування позитивного іміджу та ділової репутації на міжнародному ринку фінансів. Виважене державне регулювання у питанні діяльності банків з іноземним капіталом сприятиме ефективному розвитку національної фінансової системи. Регулюючий вплив держави на процеси залучення іноземного капіталу в банківську систему посилить інвестиційну привабливість країни й активізує інтеграцію України у світовий фінансовий простір [3, с. 34]. Автори наголошують, що при регулюванні діяльності банків з іноземним капіталом важливим є проведення оцінювання конкурентних позицій на ринку, поглиблений аналіз діяльності, своєчасне виявлення ризиків та захист національних інтересів у процесі інтеграції іноземного банківського капіталу до вітчизняної фінансової системи. Немає потреби у введенні дискримінаційних чи обмежувачих заходів щодо діяльності банків іноземних банківських груп. Проведене державою діагностичне обстеження банківської системи України сприятиме забезпеченню фінансової безпеки держави в контексті залучення іноземного капіталу.

Висновки. Таким чином, найбільш прийнятним для сучасного рівня розвитку банківської системи України буде змішаний підхід до регулювання діяльності іноземних банків з боку держави, який ґрунтується на поєднанні політики протекціонізму й лібералізації з метою максимізації переваг від процесів транснаціоналізації та своєчасному виявленні ризиків для економіки.

У дослідженні були проаналізовані країни-інвестори й оцінена їх частка в іноземних банківських активах. З 2013 р. до 2018 р. найбільше скорочення частки участі в банківських активах було в Австрії – у 2,7 рази. Максимальне збільшення частки в банківських активах за аналізований період було в Люксембурзі – 9,7% (за рахунок зміни структури власників «Укрсоцбанк» на основі угоди щодо передачі 99,9% акцій від UniCredit Group до АВНН); Великої Британії – 6,8% (через купівлю ЄБРР 30% акцій «Райффайзен Банку Аваль» та збільшення своєї частки до 40% в «УкрСиббанку»). Інвестори з Російської Федерації, Угорщини, США, Німеччини, Польщі, Італії мають стабільні позиції на українському ринку банківських послуг. На основі проведеного аналізу в роботі була здійснена кластеризація 19 країн-інвесторів щодо їх частки в банківських активах: 1) 15 – 25% – дві країни: Російська Федерація, Кіпр; 2) 5 – 15% – п'ять країн: Франція, Люксембург, Австрія, Велика Британія, Угорщина; 3) 1 – 5% – чотири країни: Німеччина, США, Польща, Нідерланди; 4) менше 1% – вісім країн: Італія, Греція, Ізраїль, Казахстан, Швеція, Туреччина, Британські Віргінські острови, Білорусь.

Виявлено, що серед власників істотної участі банків з іноземним капіталом є уряди інших країн і міжнародні організації, які опосередковано та прямо впливають на деякі фінансово-кредитні установи. Банківська система України повинна розвиватися на основі внутрішніх інтересів національної економіки, оскільки залежність від інших країн чи міжнародних організацій може негативно позначитися на фінансовій безпеці держави. Зараз у семи банках з іноземним капіталом опосередковану участь мають уряди інших країн і в чотирьох – пряма участь міжнародних організацій.

За рахунок державних банків відбулося збільшення впливу регулятора на ринок банківських послуг. За 2013 – 2018 рр. частка державних банків в активах збільшилася в 3,2 разу, а у власному капіталі – в 1,9 разу, що обумовлено необхідністю підтримки фінансової стабільності вітчизняної банківської системи. Через суттєве збільшення частки державних банків відбулося скорочення частки БІК на -26,4% в активах й -11% у власному капіталі та частки БУК на -13,5% в активах й -11,3% у власному капіталі.

Забезпечення сталого розвитку вітчизняної банківської системи під впливом транснаціональних процесів створює необхідність упровадження ефективного механізму регулювання іноземного капіталу на українському фінансовому ринку. Отже, застосування законодавчих та наглядових ініціатив щодо регулювання діяльності банків з іноземним капіталом сприятиме ефективному використанню переваг від залучення іноземного капіталу в банківську систему України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кулішов В.В. Транснаціональна експансія світової економіки / В.В. Кулішов // БізнесІнформ. – № 4. – 2013. – С. 58 – 61.
2. Мусій Я.М. Умови регулювання процесів злиття і поглинання в контексті забезпечення конкурентоспроможності банківського сектора України / Я.М. Мусій // БізнесІнформ. – 2014. – №7. – С. 293 – 298.
3. Владичин У.В. Державне регулювання іноземного банківництва в Україні: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра екон. наук: 08.00.03. «Економіка та управління національним господарством» / У. В. Владичин. – Львів, 2017. – 41 с.
4. Костогриз В.Г. Іноземний капітал в банківській системі України: сучасна проблематика [Текст] / В.Г. Костогриз, Ю.В. Беззубенко // Фінансовий простір. – 2012. – №2(6). – С. 85 – 92.
5. Оглобля Я.О. Інституційне регулювання діяльності ТНБ у світі: сучасні тенденції / Я.О. Оглобля // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – №12. – С. 64 – 69.
6. Діденко О.М. Вплив інтенсивності регулювання банківської діяльності на прибутковість банківської системи України / О.М. Діденко // Проблеми економіки. – 2015. – №2. – С. 219 – 225.
7. Корнилюк Р.В. Іноземні банки в Україні: вплив та регулювання: монографія / Р.В. Корнилюк, І.Б. Івасів, О.М. Діба. – К. : КНЕУ, 2012. – 234 с.
8. Інформація про власників істотної участі у банку за станом на 01.04.2012 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт НБУ - Режим доступу: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=51343>.

9. Структура власності банків України. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт НБУ - Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=6738234&cat_id=51342
10. Довідник банків України. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт НБУ - Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=15392389&cat_id=104331
11. Показники банківської діяльності [Електронний ресурс] / Офіційний сайт НБУ - Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
12. Онищенко В. Регулювання іноземного капіталу в банківській системі: зарубіжний досвід та імплементація його в Україні / В. Онищенко, С. Манжос // Вісник НБУ. – 2013. – №11. – С. 16 – 21.
13. Васильчишин О.Б. Вплив банків з іноземним капіталом на фінансову безпеку банківської системи України / О.Б. Васильчишин // Наука молода. – 2016. – №24. – С. 29 – 40.
14. Огляд банківського сектора за лютий 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=15727773&cat_id=36450
15. Банківська система України: інституційні зміни та інновації [Електронний ресурс] : кол. моногр. / [Л. О. Примостка, М. І. Диба, І. В. Краснова та ін.]; за заг. ред. Л.О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2015. – 434 с.

REFERENCES:

1. Kulishov V.V. (2013). Transnatsionalna ekspansiaa svitovoi ekonomiky [Transnational expansion of the world economy]. *BiznesInform. – BusinessInform*, 4, 58-61. [in Ukrainian].
2. Musii Ya.M. (2014). Umovy rehuliuвання protsesiv zlyttia i pohlynnannia v konteksti zabezpechennia konkurentospromozhnosti bankivskoho sektora Ukrainy [The regulation terms of the mergers and acquisitions processes in the context of ensuring competitiveness of the banking sector of Ukraine]. *BiznesInform. - BusinessInform*, 7, 293-298. [in Ukrainian].
3. Vladychyn U.V. (2017). Derzhavne rehuliuвання inozemnoho bankivnytstva v Ukraini [State regulation of foreign banking in Ukraine]: avtoref. dys. na zdob. nauk. stup. d-ra ekon. nauk: 08.00.03. «Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom» - The dissertation for the Scholarly Degree of Doctor of Economic Sciences, Speciality 08.00.03 – Economics and Management of National Economy, Lviv. [in Ukrainian].
4. Kostohryz V.H. & Y. V. Bezzubenko. (2012). Inozemnyi kapital v bankivskii systemi Ukrainy: suchasna problematyka [Foreign capital in Ukrainian banking system: a modern perspective] *Finansovyi prostir. - Financial space*, №2 (6), 85-92. [in Ukrainian].
5. Ohloblia Ya.O. (2016). Instytutsiine rehuliuвання diialnosti TNB u sviti: suchasni tendentsii [Institutional regulation of TNB in the world: current trends]. *Investytsii: praktyka ta dosvid. - Investments: practice and experience*, 12, 64-69. [in Ukrainian].
6. Didenko O.M. (2015). Vplyv intensyvnosti rehuliuвання bankivskoi diialnosti na prybutkovist bankivskoi systemy Ukrainy [The intensity effect of the bank regulation on the profitability of the Ukraine banking system]. *Problemy ekonomiky. – Problems of Economics*, №2, 219-225. [in Ukrainian].
7. Kornyluk, R.V., Ivasiv, I.B. & Dyba, O.M. (2012). Inozemni banky v Ukraini: vplyv ta rehuliuвання [Foreign banks in Ukraine: impact and regulation]. – K.: KNEU. [in Ukrainian].
8. Informatsiia pro vlasnykiv istotnoi uchasti u banku za stanom na 01.04.2012. [Information about owners of substantial participation in the bank]. Retrieved from <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=51343>. 5. [in Ukrainian].
9. Struktura vlasnosti bankiv Ukrainy [Ownership structure of Ukrainian banks]. Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=6738234&cat_id=51342. [in Ukrainian].
10. Dovidnyk bankiv Ukrainy. [Directory of banks of Ukraine]. Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=15392389&cat_id=104331. [in Ukrainian].
11. Pokaznyky bankivskoyi diyal'nosti [Indicators of banking activity]. Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593. [in Ukrainian].
12. Onyshchenko V. & Manzhos S. (2013). Rehuliuвання inozemnoho kapitalu v bankivskii systemi: zarubizhnyi dosvid ta implementatsiia yoho v Ukraini [Regulation of foreign capital in the banking system: foreign experience and implementation in Ukraine]. *Visnyk NBU. The Monitor of NBU*, №11, 16-21. [in Ukrainian].

13. Vasylychshyn O.B. (2016). Vplyv bankiv z inozemnym kapitalom na finansovu bezpeku bankivskoi systemy Ukrainy [The influence of banks with foreign capital on the financial security of the Ukraine banking system]. Nauka moloda.- Young science, 24, 29-40. [in Ukrainian].

14. Ohliad bankivskoho sektora za liutyi 2017 r. [The review of the banking sector (February, 2017)]. – Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=15727773&cat_id=3645. [in Ukrainian].

15. Prymostka, L. O. (2015). Bankivska systema Ukrainy: instytutsiini zminy ta innovatsii [The banking system of Ukraine: institutional changes and innovations]: kol. monohr. / [L. O. Prymostka, M. I. Dyba, I. V. Krasnova ta in.]. — K.: KNEU. [in Ukrainian].

УДК 339.727.2:336.71 (477)

Юрків Надія Ярославівна, доктор економічних наук, професор. **Месечко Ірина Миколаївна**, аспірантка. Національний інститут стратегічних досліджень, м. Київ. **Специфіка регулювання процесів залучення іноземного капіталу у банківську систему України**. Розглянуто стратегічні підходи держави до регулювання іноземного банківництва та визначено оптимальний підхід для національної економіки. Проаналізовано власників банків з іноземним капіталом і країни їх походження; оцінено іноземну участь у банківських активах. Виявлено опосередкований та прямий вплив урядів інших країн і міжнародних організацій на українську банківську систему; досліджено збільшення впливу регулятора на ринок фінансових послуг за рахунок частки державних банків. Доведено необхідність розроблення й упровадження ефективного механізму регулювання процесів залучення іноземного капіталу у банківську систему України.

Ключові слова: державне регулювання, банк з іноземним капіталом, банківська система, іноземний капітал, країна-інвестор.

UDK 339.727.2:336.71 (477)

Nadiia Yurkiv, D.Sc. (Economics), **Iryna M. Miesiechko**, Postgraduate Student. National Institute for Strategic Studies (Kyiv). **The Regulation Specificity of the Processes of Foreign Capital Investing into the Banking System of Ukraine**. In the article the strategic approaches to regulation of foreign banking are considered and the optimal approach to the national economy is defined. The owners of banks with foreign capital and their country of origin are analyzed; foreign participation in banking assets is estimated. The indirect and direct impact of other governments and international organizations in the Ukrainian banking system are identified; the increasing of the regulator influence on the financial market due to the share of state banks is investigated. The necessity of the development and implementation of the effective mechanism regulation of the foreign capital drawing into the banking system of Ukraine is proven.

Keywords: state regulation, banks with foreign capital, banking system, foreign capital, investor country.

УДК 339.727.2: 336.71 (477)

Юрків Надежда Ярославовна, доктор економічних наук, професор. **Месечко Ірина Николаевна**, аспірантка. Національний інститут стратегічних досліджень, г. Київ. **Специфика регулирования процессов привлечения иностранного капитала в банковскую систему Украины**. Рассмотрены стратегические подходы государства по регулированию иностранного банкинга, и определен оптимальный подход для национальной экономики. Проанализированы владельцы банков с иностранным капиталом и страны их происхождения; оценено иностранное участие в банковских активах. Выявлено опосредованное и прямое влияние правительств других стран и международных организаций на украинскую банковскую систему; исследовано увеличение влияния регулятора на рынок финансовых услуг за счет доли государственных банков. Доказана необходимость разработки и внедрения эффективного механизма регулирования процессов привлечения иностранного капитала в банковскую систему Украины.

Ключевые слова: государственное регулирование, банк с иностранным капиталом, банковская система, иностранный капитал, страна-инвестор.